

alterius determinata responsione, falsum vel absurdum aliquid colligatur.

SCHOLIUM.

Ut cuique attentius rem consideranti facile patebit, sophismata omnia vel fere omnia, eatenus argumentationem vitiosam reddunt, quatenus efficiunt in ipsa reperiri quatuor terminos, ut observare licet in *equivocatione, amphibologia, sensu, composito et diviso, dicto simpliciter et secundum quid, sophismate accidentis*, etc. Excipe tamen *petitionem principii*, quæ ideo sophisma constituit, quia duos tantum terminos complectitur. Atque ex hoc colligere licet, sophismata cuncta, sive *ex forma, sive ex dictione, sive ex rebus*, ideo sophismata vere dici et esse, quia vel per excessum, vel per defectum a prima syllogismi regula deficiunt. Ergo jure merito Aristoteles edixit, essentiam syllogismi in eo sitam esse, quod tribus terminis constet.

SECTIO SECUNDA.

Logica specialis seu applicata.

Cartesius, Spinoza, Locke, Arnauld, sive quisquis auctor sit *Artis cogitandi*, cum aliis bene multis, præsertim e cartesiana schola, Logicæ objectum et terminos ita protulerunt, ut in eam induxerint controversias circa naturam facultatum animæ, originem cognitionis, naturam et originem idealium, et alia ad psychologiam et idealogiam spectantia. At contra ea, fuere nonnulli, inter quos eminent Hamilton et Kant, qui fines Logicæ ita contrahunt, ut contendant in ea solum tradendas generales leges syllogismi *puri*, id est, ab omni materia abstracti. Ex quo colligunt nulla ratione ad eandem spectare de certitudine, aut veritatis criterio, de probabilitate, fide, methodo, etc. pertractare. Nobis ea insidet sententia, hæc postrema, ad Logicam, si non primario, at certe secundario saltem spectare, atque conferre plurimum ad perfectam ipsarum legum generalium ratiocinationis notitiam: at simul abhorremus ab illorum opinione et praxi qui non qualibet psychologię et idealogię notiones, sed plenas ac difficiliore controversias harum scientiarum Logicæ admixcent. Hanc itaque mediam viam tenentes agemus: 1.º de ipsa Logica: 2.º de veritate et ejus criterio: 3.º de critica quatenus ejus ope certa, probabilia, et dubia dijudicamus: 4.º de methodo.

CAPUT PRIMUM.

DE IPSA LOGICA.

«Ratio, ait D. Thomas, (1) non solum dirigere potest inferiorum partium actus, sed etiam actus sui directiva est: hoc

(1) 4.º *Poster. lect. 4.º*

enim est proprium intellectivæ parti, ut in seipsam reflectatur; nam intellectus intelligit seipsum, et similiter ratio de suo actu ratiocinari potest. Sicut igitur ex hoc quod ratio de actu manus ratiocinatur, adinventæ est ars ædificatoria vel fabrilis, per quas homo faciliter et ordinatè, hujus actus exercere potest; eadem ratione, ars quædam necessaria est, quæ sit directiva ipsius actus rationis, per quam, scilicet, homo in ipso actu rationis ordinatè et faciliter, et sine errore procedat. Et hæc est ars logica, id est, rationalis scientia, quæ est circa ipsum actum ractionis sicut circa propriam materiam.»

Præclaris hisce D. Thomæ verbis continentur, ut intuenti facile patet, cuncta ea quæ de Logica quærere oportet ac scire; nempe, Logicæ artificialis necessitas, existentia et utilitas, ejusdem natura, objectum. De quibus ut aliquid dicamus sit.

ARTICULUS PRIMUS.

De necessitate et utilitate Logicæ.

Logica generatim spectata definiri potest cum Tullio: *disserendi ratio et scientia*. Dispersitur tamen in *naturalem et artificialem*; quarum prima est, *facultas seu vis ratiocinandi homini ex natura insita*. Ea proinde, hominibus cunctis, etiam imperiti et rudes donantur; etenim sine ullis artis præceptis, sed ex solo rationis lumine, homo accuratas ratiocinationes conficit, vera a falsis, certa ab incertis et sophisticis, non raro discernit. *Artificialis* vero Logica est, *scientia rectæ ratiocinationis leges complectens, quibus mens ad verum faciliter et ordinate adsequendum dirigitur*.

Itaque Logicæ artificialis *officium* est mentem dirigere ac firmare, ut verum a falso, certum ab incerto discernere, valeat; potissimum vero, ut scientificas demonstrationes conficiat et ad prima principia resolvat. Hinc est, quod ejus officium per cunctas vagatur scientias; unde non immerito *modus sciendi* ab Aristotele dicitur; quippe quæ instrumentum generale omnium scientiarum, sive *generalis introductio ad scientias* posset nuncupari.

Atque exinde jam colligitur utilitas et præstantia hujus Logicæ artificialis. Namque si inferiora et externa opera, ut canere, ædificare, pingere etc. arte dirigente ac naturalem vim

firmante et perficiente indigent, ad opera ejusmodi ordinate, faciliter et tuto perficienda, nulli dubium quin ratio ipsa, arte aliqua indigeat, qua firmetur et dirigatur in investigatione veritatis; nec enim minor, immò major est difficultas in recto judicio et accurata ratiocinatione instituendis et perficiendis in qualibet materia, quam in supra adductis operibus inferioribus externis.

Jam, si quis quærat de necessitate Logicæ artificialis, quoad reliquas scientias acquirendas, distinctione opus est. Nam vel agitur de *scientia perfecta*, quo nomine intelligo pleniorum et perfectiorum notitiam conclusionum et veritatum ad aliquam scientiam spectantium, ita ut per demonstrationes etiam complexas certo dignoscantur, et ad propria principia resolvi queant; vel agitur de *scientia imperfecta*, quæ tunc habetur dum quis, aut aliquas tantum aut faciliores scientiæ veritates demonstravit cognoscit, simul tamen plures alias vel ignorat, vel saltem demonstrare, et ad principia resolvere non valet.

Existimo igitur, scientias perfecte haberi non posse absque artificialis Logicæ subsidio. Idque triplici potissimum ratione: 1.º quia plurima quæ adsunt impedimenta ad verum adsequendum et a falso discernendum, præjudicia, nempe, multiplicis generis, animi passiones, sensuum pericula, imaginationis æstus, insitæ animi propensiones ad hæc vel illa objecta, cætera hujusmodi, possibile non est vitare, quantum ad perfectam scientiam exigitur, sine artificialis Logicæ ope, doctrina et subsidio. 2.º Quia complexas ac longiores demonstrationes accurate conficere absque cognitione legum ratiocinationis, quæ in Logica artificiali edocentur, tanquam moraliter saltem impossibile haberi potest. 3.º Quia has ipsas demonstrationes ad principia resolvere, earum rectitudinem et indeficientiam ostendere, easque simul contra impugnantes tueri, prout scientia in statu perfecto postulat, res est vel plane impossibilis, vel nimium difficilis ei, qui artificialem Logicam minime callet.

Ast vero, si de scientia imperfecta agatur, acquiri ea proculdubio potest ex solius Logicæ naturalis, seu luminis rationis subsidio, prout ipsa quotidiana experientia evincit. Præterea, hominum quorundam ratio ita a natura instituta existit, ut naturali quadam propensione ac quasi veri instin-

ctu, verum a falso facili ratione discernat: unde in ipsis naturalis Logica vegetior existit ac majorem obtinet vim quam in aliis hominibus ea, quæ artificialis dicitur.

SCHOLIUM.

Baco et qui cum eo scholæ empiricæ nimium indulserunt, syllogismum, qui præcipuum est opus et objectum artificialis Logicæ, et cui cætera logicalia subordinantur, parvi faciendum existimarunt, atque ipsi unam inductionem, quæ naturæ observatione nititur, substituendam autumarunt. Ex opposito, Cartesius ratiocinandi leges ex interno et privato examine virium animæ, exclusis doctrinis et opinionibus anteceptis, cuique eruendas esse profitetur; ex quo factum est, ut cartesianorum Logica, non pauca complecteretur ad psychologiam et ideologiam spectantia. Itaque Baco, contemplationem naturæ tanquam verum Logicæ fontem habuit; Cartesius, observationem propriæ cogitationis: primus, fontem externum unice Logicæ assignavit; alter, fontem internum. Ast vero Aristoteles et Scholastici cum eo, merito Logicæ duos simul fontes assignarunt; primum *internum*, nempe, examen ratiocinationis in seipsa ac in suis elementis, quæ sunt termini et judicicia; alterum *externum*, nempe, natura ipsa rerum, et oralis sermo, mentis conceptus exprimens. Ac olim quidem, nec multis ab hinc annis præjudicia scholis baconianæ et cartesianæ faventia effecere, ut Aristotelis Logica despectui traderetur; ad hodie nunc præjudiciis rejectis ac re ad veritatis leges discussa, critici fere omnes ac philosophi, qui hoc nomine digni censentur sciunt et agnoscunt, Stagiritæ Logicam absolutissimum existere opus, ratiocinationis criticem ac leges accuratissime exponens, et cui difficile sit quidquam alicujus ponderis addere. (1)

(1) Apposite ad rem Tredelemburg in Præf. *Element. Log. arist.* de Aristotele ita loquitur: «Quæ exposuit, ea quoniam non dies commentus est, nec dies delebit; valuerunt per duo millia annorum, agnoscuntur, suspiciuntur vel ab iis hodie philosophis, qui ab Aristotelis Logica quam longissimè recessisse videbantur. Hæc igitur sunt, quæ tanquam rata et certa gymnasiis commendantur. Ut in

ARTICULUS SECUNDUS.

De natura Logicæ.

Prænotanda:

1.º Scholastici quinque habitus seu virtutes intellectuales distinguere solebant, juxta quintuplicem modum, quo ratio humana ad verum faciliter attingendum fertur. Atque sunt:

a) *Intelligentia*, quæ apud D. Thomam *intellectus* sæpe audit, et nihil est aliud quam *facilitas illa qua hominis intellectus prima principia seu veritates immediate evidentes, statim ac ipsi offeruntur, percipit ac intuetur*. Mens siquidem nostra ad percipiendam et amplectendam veritatem primorum principiorum, ex innata vi et ineluctabili fertur pondere, ita ut semel ac veritates præfatæ ipsi objiciuntur assensum nequeat cohibere. Cujus rei ratio est, quia hujusmodi veritates primæ continent et expriment relationes necessarias et essentielles rerum, quatenus in ideis divinis præcontinentur, et Dei ipsius intelligentia percipiuntur; unde cum nostra ratio sit quædam *impressio Divini luminis in nobis, ac similitudo increate veritatis in nobis resultantis*, ut scite ac profundissimè docet Div. Thomas, nihil mirum quod in ipsa implicite et virtualiter contineantur præfatæ veritates, quæ proinde connaturales menti quodammodo, et implicite innatæ dici queunt. Quandoquidem, quævis vel imperfectissima rerum et terminorum, quibus constant, perceptio, sufficit ad hoc ut quasi intuitione quadam spontanea, immutabili ac instantanea intellectus percipiantur. Ex quibus collige: 1.º *intelligentiam* non dicendam esse virtutem intellectualem acquisitam, sed potius naturalem vel quasi naturalem: 2.º eam esse prin-

geometria Euclides, sic in logicis Aristoteles sæculorum vicissitudines ita superavit, ut uterque exemplar sit in quod intueantur et æquales, et posteri. Qui geometriæ elementa petit, ad Euclidis et evidentiam et elegantiam; qui Logicæ, ad Aristotelis et sublimitatem et simplicitatem redire jubeatur.»

cipium fundamentale omnium scientiarum, tum quia evidentia et certitudo cujusvis scientiæ ex primis principiis derivantur, tum quia scientia quævis nihil vere est aliud quam vel applicatio principiorum ad facta particularia, vel evolutio veritatum quæ in ipsis primis principiis virtualiter continentur. Hæc serio recogitet magister ac discipulis exponat; nam si semel, prout oportet, penetrentur, difficilioribus problematibus psychologiæ, ideologiæ, ac etiam ontologiæ et moralis, magnam lucem affundunt. Cæterum, si hæc prima principia practica sint, et ordinem moralem spectent, ipsorum habitus seu facilitas intellectualis, *synderesis* appellari solet.

b) *Sapientia*, altera intellectualis virtus describi potest: *cognitio certa et evidens rei per causas sublimiores*. Unde hoc nomen Metaphysicæ et Theologiæ tribui solet, eo quod rerum scientificam notitiam quærent et tradunt per primas, nobilissimas, et altiores causas, tum essendi, tum cognoscendi.

c) *Scientia est cognitio certa et evidens rerum per causas inferiores*. Unde quælibet cognitio circa objectum aliquod magis aut minus universale per veram et genuinam demonstrationem acquisita, scientiæ denominationem potest suscipere.

d) *Prudentia* posset describi: *habitus seu facilitas perficiens rationem ad dirigendas et exequendas humanas actiones, quatenus moralem ordinem attingunt*. Etenim, præter actiones eas, quæ ex sua ipsa natura et essentia ad ordinem moralem spectant, ut colere Deum, diligere proximum, honorare parentes, sunt et aliæ in quibus vel semper adinvenitur, vel saltem adinveniri potest bonitas aut malitia moralis, præter bonitatem aut malitiam physicam, quam primo et directè spectant, ut pingere, ædificare, et reliqua similia, quæ circa externam materiam peraguntur. Omnes igitur hominis actiones, quatenus ordinem moralem attingunt et ingrediuntur, per prudentiam diriguntur et ab ipsa pendent. Ex his porro illæ, quæ circa exteriorem versantur materiam, alio præterea habitu seu facilitate indigent ex parte intellectus, ut rectitudo seu bonitas et perfectio physica ipsis debita ordinate et faciliter attingantur. Atque hujusmodi habitus

e) *Ars* dicitur, et est: *facilitas quædam studio et usu comparata, qua intellectus perficitur ad dirigenda et exequenda*

opera externa. Itaque, sicut prudentia mentem perficit quoad hominis opera, primo et principaliter quatenus intra mentem ipsam perficiuntur, secundo et minus principaliter quatenus exterius exercentur et rebus aliis applicantur, ita e contra, ars respicit hominis opera, primò et principaliter quatenus et exterius exercentur et exteriori materiæ applicantur, secundo et minus principaliter quatenus voluntaria sunt interne et ad finem moralem referri possunt; nam si interne spectentur ex parte intellectus, id est, quatenus præfata opera mente concipi, ordinari et dirigi debent, antequam executioni mandentur, ad artem non secundo, sed primo et principaliter spectant. Quia prudentia præcipue respicit actiones hominis quatenus sub ordine morali a ratione et voluntate egrediuntur, ars vero hominis operationes quatenus in externa materia aliquid producant, ideo apud Scholasticos dicebatur prudentia, *recta ratio agibilium*; ars vero, *recta ratio factibilium*. Quibus prælibatis sit

THESIS.

Logica est vera scientia, aliquid tamen de artis natura participat.

Prob. 1.^a pars. Scientia, ex nunc dictis, est cognitio certa et evidens rei per causas, ac per veram demonstrationem acquisita: sed Logica plurima de suo objecto certo et evidenter demonstrat, ex. gr. quod definitio essentialis debet constare genere proximo et differentia, quod syllogismus tribus tantum terminis constare debeat, quod ex duabus præmissis negativis nihil inferri potest, quod contradictoriæ non possunt esse simul veræ etc. quorum rationem et causam ostendit et demonstrat ex principiis per se notis et necessariæ veritatis, prout sunt principium *contradictionis*, principium *identitatis*, et principia, *dici de omni et dici de nullo*: ergo Logica vere habet rationem scientiæ, quatenus, nempe, de recta ratiocinatione tum in seipsa, tum in suis elementis spectata, scientificè agit.

Artibus tamen quodammodo adsimilatur, ut fert altera thesis pars, quatenus in Logica spectatur complexus seu collectio regularum et præceptorum ad recte perficiendum definitiones, divisiones, syllogismos, etc. quo sensu procul-

dubio *ars bene disserendi* apud Tullium vocatur. Cave tamen ne eam confundas cum iis quæ proprie artes dicuntur, sive mechanicæ illæ sint, sive liberales, aut quæ *pulchræ artes dicuntur*. (1)

(1) Mirum quot existant dissidia inter philosophiæ ac æstheticæ tractatores, circa naturam ac divisionem artium.

Cæterum, si artis divisio ad ea omnia quibus nomen hocce tribui quandoque solet, extendatur, tunc dispescere oporteret artes in *scientificas* et *non scientificas*; quarum primæ illæ sunt, quæ artes simul et veræ scientiæ existunt, ut logica, medicina, aliæ hujusmodi. Inter eas quæ scientificæ non sunt, aliæ *mechanicæ* audiunt, ut textoria, fabrilis etc. aliæ *liberales* dicuntur, sed nunc frequentius *pulchræ artes*, ut musica, pictura, poesis etc. Atque hæc sunt, quæ proprie et absoluto sensu, artes dicuntur, dum de arte sine addito loqui contingit.

Ast vero, ipsis pulchris artibus insistendo, non una est scriptorum sententia circa earumdem naturam ac divisionem. Apud quosdam ars nihil est aliud quam imitatio naturæ: alii artem habent, tanquam liberum phantasiæ productum. Aliqui quatuor tantum pulchras artes admittunt, *sculpturam, picturam, architectonicam* et *musicam*: quidam his addunt *rhetoricam* et *mimicam* sive sermonem gestuum. Alii sex enumerant pulchras artes, nimirum, *eloquentiam, musicam, poesim, sculpturam, pingendi artem, et architectonicam*.

Porro, in arte considerare oportet, *essentiam, finem, legem*. Artis essentia in communi spectata, definiri potest: *forma quædam qua in determinato subjecto exprimitur pulchritudo idealis et absoluta*. Proprium siquidem est operum artis in anima excitare, non ideam tantum, sed sensationem pulchri, (sentimiento de lo bello) idque potius quoad pulchritudinem moralem, idealem et absolutam, quam quoad pulchritudinem corpoream vel physicam. Ex quo inferitur, quod *finis* artis est repræsentare et exprimere pulchritudinem moralem et idealem per pulchritudinem physicam, ita ut formæ et pulchritudines ordinis physici et corporei, sint qua si symbolicæ figuræ, quibus ars utitur ad exprimendam et repræsentandam pulchritudinem moralem et idealem. Atque exinde colligitur quod.

Les suprema artis est congrua expressio pulchritudinis moralis et idealis; opus siquidem artis, qua tale, eo perfectius erit, quo melius pulchritudinem moralem exprimat in materia et per formas corporeas et physicas. Quinimo etiam, ars quæ magis ad pulchritudinem idealem accedit ex parte expressionis, perfectior reliquis existit. Unde merito adnotavit Goschler, poesim, ex hoc capite, primum obtinere locum inter pulchras artes. Præstat ipsius verba ex gallico ad patrium transferre sermonem: «El rango mas elevado en la gerarquía de las artes pertenece á la poesía; porque mientras en la cultura, la pintura y hasta la música, la idea se revela y percibe á

Sed objicies: Scientia est de rebus necessariis et immutabilibus: sed objecta circa quæ Logica versatur non sunt necessaria nec immutabilia: ergo Prob. min. Logica agit de definitione, propositione, syllogismo aliisque similibus, quæ utpote rationis entia, et contingentia sunt, et a ratione pendunt: ergo.

Resp. Dist. maj. Scientia est de necessariis *quoad existentiam*, neg. *quoad essentiam et proprietates seu attributa cum ea connexa*, conc. Et similiter distinguenda minor. Utique definitiones ex. gr. vel syllogismi, effici aut non effici possunt a nobis, ac proinde contingentia et mutabilitati subsunt quoad existere vel non existere; at minime quoad essentiam et proprietates, nec etiam quoad leges quibus subjici debent. Definitionem possum conficere vel non conficere, sed efficere nequeo ut *recta* sit definitio, quæ certas non servat leges. Similiter, sive existat syllogismus sive non, semper verum erit ad ejus naturam pertinere quod tribus tantum terminis constet. Sane, si opus esset scientias esse de rebus necessariis et immutabilibus quoad existentiam, nulla agnoscenda esset tanquam scientia præter eam, quæ de Deo agit. Sed

Instabis: Logica habetur et vere est instrumentum scientiarum: ergo non est scientia.

Resp. Est instrumentum *purum*, neg. instrumentum *scientificum*, conc. Duplicem respectum in Logica oportet considerare; primum, quatenus refertur ad propriam materiam seu objectum, scientificæ et per causas tradendo et edocendo quæ ad definitionem, divisionem, universalialia, syllogismos spectant; et sub hoc respectu omnes obtinet condiciones ad rationem scientiæ requisitas. Alter respectus seu ordo ipsi

través de medios puramente materiales, en la poesía el medio mismo de expresion viene á ser casi exclusivamente espiritual: este medio es la palabra viviente. Al paso que la música solo hace sensibles las impresiones, y las artes plásticas no pueden realizar mas que formas, la poesía une el ritmo musical y la armonía á las formas fijas de las artes plásticas, La idea brilla aquí en la palabra viviente: el poeta, dueño de las dificultades técnicas y no teniendo que luchar con la materia, debe en cambio sacar la materia del fondo mismo de su imaginacion.» Vid. etiam Cousin, *Du Vrai, du Beau et du Bien* lect. 9.

inest, quatenus ad materiam et objecta aliarum scientiarum referri potest, nimirum, quatenus scientia ratiocinationis in seipsa et in suis elementis spectata, quæ est ipsissima Logica, huic vel illi materiæ potest applicari; sub quo plane respectu merito dicitur instrumentum aliarum scientiarum. Logica sub priori respectu, seu quatenus primum munus exerit, dicebatur a Scholasticis, Logica *docens*; quatenus alterum munus exercet, Logica *utens*.

ARTICULUS TERTIUS.

De objecto Logicæ.

Prænotanda:

1.º Objectum scientiæ illud dicitur, quod ejus considerationi et investigationi subjicitur. Et duplex distingui solet, *materiale*, quod constituitur per materiam illam vel res quas scientia considerat; et *formale*, quod dicitur ratio illa, quam in rebus illis præsertim quærit et attingit. Sic radii lucis sunt objectum materiale optici, quia sunt materia circa quam versatur; sed ejusdem objectum formale est motus ipsorum, quia optica in radiis lucis non eorum naturam aut omnes proprietates considerat et quærit, sed eorundem motum et directionem dum in diversa corpora impingunt. Simile quid in facultatibus seu potentiis, quæ non secus ac scientiæ determinata objecta respiciunt, licet observare: nam quamvis objectum materiale visus ex. gr. sint corpora, attamen ejusdem potentiæ objectum formale, est color quo quasi medio, ad corpora ipsa pertingit. Si objectum materiale et formale simul accipiantur, constituunt integrum et totale scientiæ vel potentiæ objectum, quod proinde *objectum attributionis* audit.

2.º Ast vero, quoniam scientia quævis, proprietates, attributa et prædicata sui objecti vestigare et dignoscere nequit nisi ope quarundam veritatum per seipsas et immediate evidentium, ex quibus suas legitime conficiat demonstrationes, scientia, præter objectum proprium, propria quoque prima principia sibi vendicat, per quæ objectum quasi intellectuallu luce collustratur, ut a scientia possit attingi. Hujusmodi prima principia dicebantur a Scholasticis *objectum*

formale quo, vel etiam *ratio sub qua* scientiæ. Quenam sint prima principia Logicæ, supra jam diximus: superest nunc, ut de objecto materiali et formali ipsius aliquid dicamus.

THESIS.

Objectum materiale Logicæ sunt res omnes a nobis cognitæ; objectum vero formale est ordo seu artificiosa dispositio quam in hujusmodi notionibus ipsemet intellectus ponit.

Prob. 1.º pars. Logica apud omnes, est scientia ratiocinationis, non solum quatenus ratiocinatio in seipsa et privativè spectatur, sed etiam spectata in suis elementis, terminis, nempe, et propositionibus, simul cum his quæ ad horum rectam perceptionem et usum requiruntur, definitione, divisione, universalibus, prædicabilibus, etc.: atqui materia ratiocinationis tum in se, tum in suis elementis spectata, sunt res omnes a nobis cognitæ: ergo hæc constituunt objectum materiale Logicæ. Atque exinde.

Prob. 2.º pars. Nam id quod in hujusmodi rebus, quatenus a nobis perceptis, Logica docet, quærit et efficit, est congruus ordo in rebus quomodocumque perceptis, tum ut ipsæ perfectius et distinctius cognoscantur, tum ut ex ipsis ad aliarum notitiam tutò et faciliter perveniamus: ergo objectum formale Logicæ est congrua dispositio notionum, vel conceptum mentis, per quam hæc in suis operationibus perficitur, firmatur et dirigitur ad verum agnoscendum et judicandum. Unde merito D. Thomas: «Ordo quem ratio considerando facit in proprio actu, pertinet ad philosophiam rationalem,» quæ est Logica apud Scholasticos, apud quos etiam ordo ille vel artificiosa dispositio conceptuum dicitur *ens rationis*.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objic. 1.º Definitio et ratiocinatio sunt objectum formale Logicæ; sed definitio et ratiocinatio sunt operationes intellectus: ergo formale objectum Logicæ sunt ipsæ operationes intellectus, et non ordo ipsarum.

Resp. Dist. maj. Definitio etc. *precisè quatenus actiones intellectus*, neg. *quatenus includunt congruam dispositionem*